

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle — Suomen kestävän kasvun ohjelma

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle — Suomen kestävän kasvun ohjelma (VNS 6/2020 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Sanna Nieminen, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Merja Leinonen, valtiovarainministeriö
- johtaja Erja Heikkinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- erityisasiantuntija Maarit Kallio-Savela, Suomen Kuntaliitto
- kehittämisspäällikkö Annukka Mäkinen, Suomen Kuntaliitto
- asiantuntija Saku Lehtinen, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- erityisasiantuntija Hannele Louhelainen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- pääjohtaja Heikki Mannila, Suomen Akatemia
- toiminnanjohtaja Petri Lempinen, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- hallituksen puheenjohtaja, rehtori Keijo Hämäläinen, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- johtaja Maria Sahlstedt, Tapahtumateollisuus ry
- pääsihteeri Rosa Meriläinen, Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- pääsihteeri Hanna Kosonen, Forum Artis ry
- vaikuttamisen asiantuntija Katja Asikainen, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry
- johtava asiantuntija Mikko Valtakari, MDI
- erityisasiantuntija Karoliina Ketola, Suomen Olympiakomitea

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Opetushallitus
- Sivistystyönantajat ry
- Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura OTTU ry
- Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet
- CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

- Helsingin yliopisto
- Aalto-yliopisto
- Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy
- Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto
- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto
- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry
- Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Taiteen edistämiskeskus
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät (Lyhty)
- Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore
- Nuorisotutkimusseura ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

EU:n elpymispaketti antaa Suomelle mahdollisuuden investoida tulevaisuuteen. Valiokunta katsoo, että kestävä kasvun ohjelman tavoitteet ilmastonmuutoksen torjumiseksi, tuottavuuden lisäämiseksi ja talouden uudistumiseksi ovat keskeisiä ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kasvun turvaamiseksi. Ohjelman toteuttamisen ensisijaisia edellytyksiä ovat tietoyhteiskuntaa tukevan digitalisaation eteneminen, kansalaisten osaamistason merkittävä nosto ja vaikuttavat ja pitkälle tähtäävät läpimurtoinnovaatiot. Koulutus on aivan oleellinen keino kestävä kasvun ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi ja eriarvoistumisen torjumiseksi. Lasten ja nuorten nostaminen erityisasemaan ja covid-19-kriisistä palautumisen keskiöön on ainoa tapa luoda pitkällä tähtäimellä kestävä yhteiskunta.

Elpymis- ja palautumisväline edellyttää, että merkittävä osa kansallisista investoinneista kohdistuu vihreään ja digitaaliseen siirtymään. Ilmastonmuutos ja luontokato ovat merkittäviä globaaleja uhkia ja samalla osaamisintensiivisen kasvun lähteitä. Suomella on hyvät edellytykset saavuttaa uutta kasvua näiltä aloilta. Valiokunta toteaa, että näihinkin aloihin tarvittavaa tutkimustietoa voidaan tuottaa lähes kaikilla tieteenaloilla. Suomen kestävä kasvun ohjelmassa panostukset uuden tiedon tuottamiseen ja sen käyttöön yritystoiminnassa tulee tehdä kaikkien alojen tutkimuksen ja innovoinnin mahdollistavasti.

Covid-19-pandemia on tuonut selvästi esille tieteen ja osaamisen tärkeyden. Tutkijoiden kyky reagoida nopeasti pandemian kaltaiseen tilanteeseen perustuu laadukkaaseen ja pitkäjänteiseen perustutkimukseen. Valiokunta korostaa korkeakoulujen perustutkimuksen merkitystä korkeatasoisen tutkimusosaamisen saavuttamisessa ja sen merkitystä korkeakouluissa tarjottavan koulutuksen laadukkuudelle. Korkeakoulujen perusrahoituksen riittävydestä on huolehdittava kaikissa tilanteissa.

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

Lausunnossaan sivistysvaliokunta keskittyy osaamisen ja koulutuksen kehittämiseen, TKI-pa-nostuksiin, selonteon nuorisopakettin merkitykseen sekä luovien alojen ja tapahtuma-alan tarpei-siin.

Osaaminen ja koulutus

Osaamisen vahvistaminen perustuu laaja-alaiseen koulutustarpeeseen. Laadukkaasti koulutetu ja osaava väestö on suomalaisen menestyksen yksi perusedellytys. Ilman riittävää osaamista meillä ei ole tarpeeksi keinoja kestävän kasvun ohjelman mukaisen vihreän siirtymän ja digitalisaation vahvistamisen toteuttamiseksi. Ilman hallittuja osaamispanostuksia edessä on talouden uudistumista jarruttava osaajapula ja samaan aikaan paheneva puutteellisen osaamisen omaavien henkilöiden työttömyys.

Valiokunta korostaa, että selontekoon sisältyvässä Suomen kestävän kasvun ohjelmassa uuden tiedon tuottamisen ja osaamisen vahvistamisen tulee läpäistä kaikki painopisteet.

Kestävän kasvun ohjelman painopisteen 1 toimet ovat edellytyksenä kaikkien painopisteis-sä 2—6 esitettyjen tavoitteiden toteutumiseksi. Kaikissa esitetyissä toimissa tarvitaan uut-ta osaamista. Valiokunta kannustaa infrastruktuurien, ekosysteemien ja kumppanuuksien tukemista kaikissa ohjelman painopisteissä.

Toimintaympäristöjen muutokset ja koulutustarpeisiin vastaaminen. Teknologian kehitys hävit-tää vanhoja tehtäviä ja ammatteja, mutta myös synnyttää uutta työtä. Talouden rakennemuutok-sen on arvioitu nopeutuvan pandemian myötä. Uudet palvelut ja tuotteet syntyvät uuden tiedon pohjalta ja osaavien ihmisten työn tuloksena.

Asiantuntijakuulemisessa tuotiin selontekoon viitaten esille, että valtaosa uusista tehtävistä edel-lyttää korkeakoulutasoista osaamista. Samanaikaisesti ilman peruskoulutuksen jälkeistä koulu-tusta olevien työllisyysnäkökymät heikkenevät.

Hallitusohjelman mukainen tavoite on, että vuoteen 2030 mennessä 50 prosentilla nuorten aikuis-ten ikäluokasta on korkea-asteen tutkinto. Kesän 2020 lisätalousarviopäätösten ansiosta tutkin-toon johtavan koulutuksen aloituspaikkoja on lisätty reilut 10 000 vuosille 2020—2022.

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden kysyntä kasvaa asiantuntijatyön lisääntyessä. Eräiden en-nusteiden mukaan vuoteen 2035 mennessä tarvitaan työmarkkinoille yli 300 000 uutta korkea-koulutettua ammattiosaajaa. Suomen kestävän kasvun ohjelmassa (painopiste 1, s. 24—25) todet-tu korkeakoulujen aloituspaikkamäärien lisääminen on sinänsä perusteltua.

Korkeakoulutettujen riittävyden ohella on huomattava, että osaamistarpeita on tulevaisuudessa edelleen kaikilla koulutusasteilla. Selonteon kunnianhimoiset tavoitteet edellyttävät osaamisen ja pedagogiikan kehittämistä koko koulutusjärjestelmä kattuen. Tutkimuksesta ja innovaatiotoimin-nasta kumpuavan uuden teknologian luomisen lisäksi tärkeää on sen soveltamisosaaminen sekä siitä syntyvien toimintamallien ja rakenteiden luominen. Jo perus- ja toisella asteella on välttä-mätöntä löytää keinoja edistää tätä osaamista.

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

Uuden teknologian kasvualat tarvitsevat esimerkiksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkinnon suorittaneita ammattitaitoisia asentajia, mekaanikkoja ja huoltajia. Ammatillista perusosaamista voi kehittää esimerkiksi syventävillä lyhytkoulutuksilla sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoilla ja tutkinnon osilla. Oppisopimuskoulutus tarjoaa myös hyvän väylän ammatillisen osaamisen vahvistamiseen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että riittävästä osaamistasosta huolehtimisessa on määrällisten tavoitteiden rinnalla kiinnitettävä huomiota opetuksen hyvään laatuun ja oppijoiden hyvinvointiin koko koulutusjärjestelmä huomioon ottaen varhaiskasvatuksesta alkaen. On tärkeää mahdollistaa osaajien kyky oppia ja soveltaa jatkuvasti uudistuvaa tieteellisen ja teknisen osaamisen kenttää. Jatkuva oppiminen tukee sekä korkeakouluissa tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevaa opiskelijaa että työelämässä työskentelevää ammattilaista.

Koulutuksen laadun yhtenä takeena on pätevä opettajakunta, minkä vuoksi on tärkeää huolehtia opettajien täydennyskoulutuksesta. Esimerkiksi etäopetuksen mahdollisuuksien hyödyntämisen ja opetusteknologian kehittymisen vuoksi opettajien osaamisen uudistaminen on tarpeellista. Tämä edellyttää sisällöltään oikeanlaisen koulutuksen tarjontaa ja opettajien mahdollisuuksia päästä vahvistamaan ammatillista osaamistaan.

Koulutuksen laadullista ja määrällistä tarvetta kaikilla koulutuksen asteilla tulee ennakoida siten, että tarvittavat muutokset voidaan tehdä oikea-aikaisesti.

Valiokunta saamaansa asiantuntijalausuntoon viitaten toteaa, että korkeakoulut ovat sitoutuneet yhteiseen Digivisio 2030 -hankkeeseen luodakseen koulutuksen saavutettavuutta ja laatua. Digitaalinen koulutus- ja työskentelyratkaisut ovat osoittaneet muutospotentialinsa covid-19-kriisin aikana. Samalla on nähtävissä oppijan taustasta ja kyvykkyyksistä juontuvaa polarisoitumista siinä, miten hyvin poikkeusaikana tuotettu korkeakoulutus on johtanut oppimistuloksiin. On selvää, että opiskelijan ohjaus ja tukitoimet ovat välttämätön osa tulevaisuuden korkeakoulutusjärjestelmää erityisesti alueilla, joilla omaa korkeakoulua ei ole. Erityistä huomiota tulee kohdistaa jatkuvan oppimisen tukemiseen sekä aikuisopiskelijoihin.

Työvoiman piirissä olevien osaamisen kehittäminen. Aikuisväestön osaamisen kehittäminen ja osaamistason nostaminen on keskeinen keino rakennemuutokseen sopeutumiselle sekä yhteiskunnan ja työelämän kriiseistä toipumiselle. Hallitusohjelman mukaan toteutetaan parlamentaarinen jatkuvan oppimisen uudistus. Uudistuksen linjaukset valmistuivat 17.12.2020.

Valiokunta korostaa, että jatkuvan oppimisen tarve Suomessa on ilmeinen ja sen tukeminen sopii hyvin kestävän kasvun ohjelman teemaksi.

Valiokunta painottaa osaamisen uudistamisen ja päivittämisen joustavia menettelyitä läpi työelämän paitsi vallitsevasta poikkeuksellisesta ajasta selviytymisen myös siitä riippumattoman kehityksen edellyttämien osaamistarpeiden uudistamisen vuoksi. Kestävän kasvun tueksi tarvitaan toimia, joilla tuetaan ihmisiä työllistymisessä kokoamalla työllisyyttä edistävät toimet synergiseksi kokonaisuudeksi. Työllisyyden ja osaamisen liitolla voidaan merkittävästi parantaa osaamisen uudistamista ja siten työllistymisen mahdollisuuksia.

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

Valiokunta pitää tärkeänä edistää työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa, sen hallinnollisten käytänteiden sujuvoittamista sekä korkeakoulujen ja muun työelämän yhteistyötä kansainvälisten opiskelijoiden integroimiseksi Suomen työmarkkinoille.

Rahoituksen kohdentaminen vaikuttavasti. Osaamisen vahvistamiseen, muun muassa jatko- ja täydennyskoulutukseen, tarkoitettu rahoitus tulee kohdentaa nimenomaan osaamista tehokkaasti ja vaikuttavasti vahvistaviin toimiin, ei niinkään hallinnollisiin rakenteisiin ja prosesseihin. Määräaikaisella rahoituksella ei tule rakentaa pysyviä uusia hallintorakenteita.

Valiokunta korostaa, että elpymispaketin toimenpiteiden rahoittamisen ohella tulee kiinnittää huomiota toteutettavista toimista aiheutuvien rahoitustarpeiden jatkumiseen myös EU-rahoituksen päättymisen jälkeen, kuten korkeakoulujen aloituspaikkamäärien lisäämisen suhteen.

Koulutuksen pitkäjänteiselle rahoitukselle tarvitaan koulutuspoliittiseen selontekoon sisällytettävä tiekartta.

Panostukset TKI-toimintaan

Valiokunta pitää valtioneuvoston selonteossa esitettyä elpymisrahoituksen kohdentamista TKI-toimintaan erittäin perusteltuna ja kannatettavana. Se on kuitenkin määräaikaista rahoitusta, ja valiokunta uudistaakin jo aiemmin esittämänsä huolen tutkimus- ja kehittämisrahoituksen tasosta pitemmällä aikajänteellä. Suomen hallitus on asettanut tavoitteeksi nostaa tutkimus- ja kehittämismenojen BKT-osuus nykyisestä noin 2,7 prosentista 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Suomen kaltaisissa maissa tutkimus- ja kehittämistoiminnasta noin kolmasosa tapahtuu julkisin varoin ja kaksi kolmasosaa yksityisin. Niinpä 4 prosentin tavoitteeseen pääseminen vaatii merkittäviä lisäpanostuksia sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta. Käytännössä tarvitaan selkeä vaalikaudet ylittävä ohjelma, jonka puitteissa Suomella on realistiset mahdollisuudet lisätä riittävästi tutkimukseen suunnattavia resursseja.

Valiokunta korostaa yleisesti, että tarvitsemme jatkossa yhä vahvempaa tutkimuspohjaa ja siihen pohjautuvaa tutkimusten hyödyntämiskykyä. Tutkimukseen tarvittavaa osaamista on syytä kasvattaa ja tukea laatua korostaen kaikin tavoin pitäen huolta siitä, että riittävästi rahoitusta on käytettävissä myös tutkijalähtöiseen sitomattomaan tutkimukseen. Korkeakoulujen rahoituksellista asemaa tukevaa pääomittamista on syytä jatkaa korkeakouluja tasapuolisesti kohtelevalla tavalla. Lisäksi tarvitsemme tavoitteeltaan nykyistä kunnianhimoisempaa ja vaikuttavampaa TKI-toimintaa. Hallituksen keväällä 2020 hyväksymään kansalliseen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekarttaan on koottu toimenpiteet, joilla näihin tavoitteisiin on tarkoitus päästä.

Nyt käsiteltävänä olevaa TKI-toimintaan suunnattavaa elpymisrahoitusta tulee käyttää harkitusti ja siten, että sen vaikutukset kantavat rahoitusjaksoa pidemmälle. Valiokunta korostaa mahdollisesti rahoitettavien hankkeiden arvioinnin ja rahoituksen kohdentamisen tärkeyttä pyrittäessä mahdollisimman suureen vaikuttavuuteen. TKI-panostusten määräaikaisellakin lisäämisellä on mahdollista uudistaa TKI-kenttää siten, että positiiviset pitkäaikaisvaikutukset auttavat nostamaan tutkimus- ja kehittämisinvestointien määrää pysyvämmiin maassamme.

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

Julkiset investoinnit tutkimus- ja testausinfrastruktuuriin toimivat parhaimmillaan vipuvaikutuksena ja kannustavat elinkeinoelämää yhteisten infrastruktuurien rakentamiseen vahvistaen TKI-toimijoiden uusiutumiskykyä ja elinkeinoelämän kilpailukykyä. Erityisen tärkeää on, että julkisella rahalla tuetaan erilaisten yhteistyörakenteiden syntymistä tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan, kuten erilaisia innovaatioekosysteemejä. Näissä voi olla mukana erikokoisia ja muun muassa eri kasvuvaiheessa olevia yrityksiä, korkeakouluja sekä tutkimuslaitoksia. Osaamiskeskittymät ja innovaatioekosysteemit houkuttelevat osaajia ja TKI-intensiivisiä yrityksiä. Siten ne ovat osana lisäämässä kokonaispanostuksia tutkimukseen ja kehittämiseen ja rakentamassa kansainvälisesti kilpailukykyistä ja hyvinvoivaa tulevaisuuden Suomea.

Selonteossa esitetään, että elpymisrahoitusta tulee kohdentaa mm. tutkimus- ja kokeiluympäristöjen ja niihin liittyvien infrastruktuurien kehittämiseen sekä erilaisiin tutkimuksen ja yritystoiminnan kumppanuuksiin. Rahoitus ehdotetaan kohdennettavaksi Suomen Akatemian ja Business Finlandin kautta. Valiokunta korostaa, että rahoitusinstrumenteilla on tuettava korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kykyä tukea ja kannustaa yritysten uudistumista TKI-toiminnan kautta.

Valiokunnan mielestä rahoitusta ei ole syytä käyttää uudenlaisten rahoitusmekanismien luomiseen ja kannattaa sen vuoksi ehdotettua tapaa jakaa TKI-rahoitusta. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä ennakoivasti tarkastella Suomen Akatemian ja Business Finlandin vakiintuneiden toimintatapojen ja niiden sääntelyn toimivuutta elpymisrahoituksen kohdentamiseen mahdollisimman vaikuttavasti ottaen huomioon elpymisrahoituksen erityispiirteet ja tavoitteet sekä elpymisrahoituksella tuettavan toiminnan kompleksisuus ja sen arvioimiseen tarvittava erilainen osaaminen.

Tutkintokoulutus, jatkuva oppiminen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta tekevät ammattikorkeakouluista työelämän keskeisen soveltavan tutkimuksen kumppanin. Suomen erityisenä haasteena on mikro- ja pk-yritysten TKI-toiminnan vahvistaminen, ja tässä ovat kehittämisen toimijoina ammattikorkeakoulujen lisäksi myös ammatilliset oppilaitokset. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa harkittavaksi, että elpymisrahoitusta kanavoidaan työ- ja elinkeinoelämää uudistavaan TKI-toimintaan myös ELY-keskusten kautta, joilla on hyvä yhteys oman alueensa TKI-toimijoihin ja elinkeinoelämän kehittämistarpeisiin.

Selonteossa todetaan tarve vahvistaa tutkimukseen pohjautuvien ideoiden jatkojalostamista, kaupallistamisen osaamista ja näihin liittyviä valmiuksia korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa. Tämän tavoitteen yhteydessä on syytä korostaa myös korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa olevan osaamisen ja tutkimustiedon hyödyntämistä yhteiskunnassa laaja-alaisesti. Tarvetta ei ole pelkästään ideoiden jatkojalostamiseen tai kaupallistamiseen vaan monipuoliseen julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön, joka tuo tutkimuksen tuottaman monipuolisen osaamisen ja omaksumiskyvyn laveaan käyttöön ja siten kasvattaa tutkimuksen vaikuttavuutta.

Vetovoimaisissa osaamiskeskittymissä korostuu korkeatasoinen ja monitieteellinen tutkimus, jota tehdään tiiviissä yhteistyössä julkisen sektorin ja elinkeinoelämän kanssa. Olemassa olevilla osaamiskeskittymillä ja ekosysteemeillä on edellytykset hyödyntää tehokkaasti niille suunnattava lisärahoitus ja tuottaa uudistavaa toimintaa kestävän kasvun ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Lisäinvestoinnit mahdollistavat olemassa olevien huippuosaamiseen perustuvien ekosysteemien

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

ja osaamiskeskittymien toiminnan vahvistamisen sekä tutkimuksesta syntyvän osaamisen siirtymisen nopeammin elinkeinoelämän ja julkisen sektorin hyödynnettäväksi.

Valiokunta korostaa EU-tason TKI-yhteistyötä sekä rajat ylittäviä aloitteita ja hankkeita. Hyvänä esimerkkinä EU-yhteistyöstä toimivat eurooppalaiset yliopistoverkostot, jotka tekevät tiivistä ja kunnianhimoista yhteistyötä, lisäävät opiskelijoiden ja henkilökunnan liikkuvuutta ja vahvistavat koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan yhteyksiä. Verkostot edistävät tietoon perustuvaa taloutta, työllisyyttä ja hyvinvointia Euroopassa vastaten suoraan kestävän kasvun ohjelman tavoitteisiin. Valiokunta painottaa, että TKI-toiminnan vaikuttavuutta voidaan lisätä kasvattamalla kansallista vastinrahoitusta EU-hankkeisiin, mikä edesauttaa suomalaisten toimijoiden kykyä osallistua EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaan ja muihin TKI-liitännäisiin EU-ohjelmiin.

Nuorisopaketti

Kestävän kasvun ohjelman painopisteessä 5, "Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen", korostuvat pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpano, TE-palvelujen vahvistaminen ja digiloikka, mukaan lukien yritysyhteistyön ja kansainvälisten rekrytointien edistäminen, äkillisen rakennemuutoksen edellyttämät toimenpiteet, nuorten ja maahanmuuttajien työmarkkinoille pääsyn edistäminen sekä työhyvinvoinnin ja työelämässä olevien työkyvyn edistäminen.

Painopisteen toimenpiteisiin kuuluvalla nuorisopaketilla vauhditetaan selonteon mukaan nuorten pääsyä työmarkkinoille vahvistamalla Ohjaamoiden monialaisuutta sekä tukemalla lastensuojelun jälkihuollon asiakkaiden (18—25-vuotiaiden) aikuistumista. Ammatillisen koulutuksen roolia työelämän kehittämisessä ja alueellisiin työllisyystarpeisiin vastaamisessa vahvistetaan yhteistyössä TE-toimistojen ja Ohjaamojen kanssa. Lisäksi tuetaan nuoria, joihin koronaviruskriisin vaikutukset ovat iskeneet eniten.

Ohjaamoita vahvistetaan monialaisesti ja määräaikaaisesti erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ja koulutusalan asiantuntijoilla. Kannustinmallilla varmistetaan, että kunnilla on riittävästi välittömiä kannustimia ylläpitää ja kehittää Ohjaamojen monialaista palvelukykyä.

Lastensuojelun jälkihuollossa olevien nuorten asemaa vahvistetaan ja kiinnitetään erityistä huomiota kohderyhmään kuuluvien nuorten toiminta- ja työkyvyn ja valmiuksien vahvistamiseen. Kehitetään rakenteellista yhteistyötä, autetaan ko. nuoria uranvalinnoissa ja kytketään urasuunnitelmat tavoitteellisen jälkihuollon kokonaisuuteen. Lisäksi pilotoidaan ammatillista monialaisuutta ja vahvistetaan asiantuntijoiden osaamista.

Nuoria, joihin koronaviruskriisin vaikutukset ovat iskeneet eniten, autetaan mm. kuromalla umpeen kriisin aiheuttamaa oppimisvelkaa, vähentämällä koulutuksen keskeyttämistä ja lisäämällä koulutuksen tasa-arvoisuutta (esim. digitaalisten välineiden hankinta sekä uudet oppimisympäristöt, ml. koko korkeakoululaitoksen yhteiset kansalliset oppimisalustat, ja innovaatiot opetus-toiminnassa).

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

Tavoitteita ja niiden saavuttamista tarkastelevat tarkemmat indikaattorit rakennetaan ja määritellään aiheeseen liittyvässä tutkimuksessa.

Sivistysvaliokunta pitää selonteossa esitettyjä tavoitteita ja ehdotettuja toimia nuorten tukemiseksi erittäin tarpeellisina ja kannatettavina.

Nuorten tilanne ja koronan vaikutukset. Useat tutkimukset osoittavat, että nuoret Suomessa voivat pääosin hyvin, mutta hyvinvointi eriytyi jo ennen koronakriisiä. Kyse on taloudellisesta, terveydellisestä, sosiaalisesta ja koulutuksellisesta eriarvoistumisesta. Valiokunta toteaa, että nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ei ole yhtä ainoaa keinoa, mutta näiden toimenpiteiden kokoavana teemana voidaan pitää syrjäytymisen ehkäisyä. Teeman tärkeyttä korostaa yleisen yhteiskunnallisen kehityksen lisäksi koronaepidemia, joka uhkaa toimeentulon, työllisyyden ja yhteiskuntaan kiinnittymisen näkökulmasta erityisesti jo ennen epidemiaa vaikeassa asemassa olleita nuoria. Eriarvoistumisen purkamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvät nuorisotoimialan toimien lisäksi erityisesti koulutus-, sosiaali- ja terveys- ja työllisyyspalvelut.

Nuorten kokemukset koronasta ovat hyvin eriytyneitä. Osalle tilanne aiheuttaa suuria ongelmia, joillekin ei juuri lainkaan. Selvä enemmistö nuorista kärsii koronatilanteen vaikutuksista. Nuorten kokemat ongelmat ovat esimerkiksi ahdistuneisuutta, yksinäisyyttä ja koulunkäynnin vaikeuksia. Olennaista nuorten kannalta on löytää uusia ja toimivia käytäntöjä, joilla tuetaan ammatillisten apua tarvitsevia nuoria etänä. Lisäksi olennainen huomio on, että nuoret haluavat myös auttaa muita ja osallistua koronanepidemian ratkaisuihin. Siksi nuoria ja nuoria edustavia tahoja on ensiarvoisen tärkeää kuulla, kun nuoriin liittyviä toimenpiteitä valmistellaan.

Sivistysvaliokunta korostaa, että haavoittuvassa asemassa olevat ja niin sanotut NEET-nuoret tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea ja elämänhallintataitojen vahvistamista esimerkiksi matalan kynnyksen starttivalmennuksen avulla. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukemiseksi tulee lisätä TE-hallinnon resursseja hankkia nuorille suunnattua työhönvalmennusta ja tuetun työllistymisen palveluja sekä vahvistaa TE-toimistojen asiantuntijoiden ohjauksellista ja kohtaavaa työtettä nuorten asiakkaiden palvelutarpeen arvioimiseksi. Nuorille räätälöityjä päihde- ja mielenterveyspalveluja tulee vahvistaa ja harkita terapiatakuun ottamista käyttöön. Kuntien taloutta tulisi vahvistaa siten, että niille myönnettäviä lisäresursseja kohdennetaan valtion ohjauksella lasten ja nuorten hyvinvointiin, erityisesti matalan kynnyksen psykososiaaliseen tukeen esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuollon sekä Ohjaamojen muodossa.

Kestävän kasvun ohjelman investointeja tulee valiokunnan näkemyksen mukaan kohdentaa nuorisoalan valtion rahoitukseen, jotta koronakriisin myötä kasvaneeseen ja edelleen kasvavaan tarpeeseen voidaan vastata kestäväällä tavalla kehittämällä vaikuttaviksi osoittautuneita toimintatapoja ja -malleja. Esimerkiksi nuorten työllistymismahdollisuuksien vahvistamiseen tarvitaan nuorten työllistämisen tukitoimia ja muita vaikuttavasti kohdennettuja ja nopeasti käyttöön otettavia toimia.

Ohjaamo-toiminnan kehittäminen. Ohjaamo-toiminta on valiokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan osoittautunut vaikuttavaksi ja ainakin asiakasmääriltään suurien Ohjaamoiden osalta myös kustannustehokkaaksi. Ohjaamo-muotoista toimintaa tulee jatkaa ja sen monialaista toimintaa kehittää edelleen. Selonteon nuorisopakettissa esitetyt Ohjaamo-toiminnan kehittämis-

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

tä koskevat tavoitteet ovat valiokunnan näkemyksen mukaan perusteltuja ja kannatettavia. Ohjaamot ovat suhteellisen nuoria verkostoja ja toimivat yhteisistä valtakunnallisista tavoitteista huolimatta eri kunnissa hyvin erilaisilla volyyymeillä, resursseilla ja toimintamalleilla, mikä täytyy ottaa huomioon, kun suunnitellaan toiminnan kehittämistä. Asiantuntijalausunnossa on erityisesti kiirehditty Ohjaamoita koskevan lainvalmistelun aloittamista.

Monialaisen toiminnan vaikuttavuuden uhkana ovat suurista asiakasmääristä johtuvat haasteet, joita on osassa Ohjaamoista. Valiokunta painottaa asiantuntijaresurssien turvaamista Ohjaamoissa niin, että asiakasta pystytään yksilöllisesti kannattelemaan palvelusta toiseen ja eteenpäin työ- ja elämänuralla. Ohjaamoissa on ollut pulaa muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon ja koulutusalan asiantuntijoista. Nuorten palvelujärjestelmän yleinen krooninen aliresursointi näkyy Ohjaamoissa mm. siten, että niihin tulee runsaasti sellaisia asiakkaita, jotka olisi pitänyt tavoittaa palvelujen piiriin aiemmin eivätkä ole enää helposti autettavissa Ohjaamoiden palveluilla. Palvelujärjestelmän hajanaisuuden ja aliresursoinnin vuoksi toiminta painottuu ennaltaehkäisevien toimenpiteiden sijaan korjaaviin toimiin.

Jotta moniammatillisen tuen tarpeessa olevien nuorten työllistymistä pystyttäisiin paremmin edistämään ja syrjäytymistä ehkäisemään, tulisi palvelujärjestelmää tarkastella ja kehittää kokonaisuutena ja saada palveluintegraatio toimimaan paremmin etenkin sote- ja työllisyyspalveluiden välillä. Varhaisen vaiheen puuttumiseen tulisi panostaa vahvemmin sekä vahvistaa Ohjaamoiden roolia palvelujen yhteensovittamisessa varhaisen vaiheen matalan kynnyksen toimijana. Ohjaamoilla ei kuitenkaan ole yhtenäistä asiakastietojärjestelmää, joka mahdollistaisi tehokkaan asiakasohjauksen ja toiminnan tulosten seurannan. Nykytilanteessa ohjauksellisen työn tulosten ja vaikutusten seuranta on asiantuntijalausunnon mukaan liki mahdotonta.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että elpymisrahoitusta kohdennetaan myös nuorten palvelujärjestelmän kehittämiseen nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Luovat alat ja tapahtuma-ala

Yleistä. Valiokunta katsoo, että kulttuuri, luovat alat ja tapahtumateollisuus on tuotu esille selonteossa paikoin hyvin, mutta monilta osin puutteellisesti. Kulttuurialaa sivutaan selonteossa mm. osana kansainvälisen kilpailukyvyn turvaamista. Alan elpymisen ja uudistumisen nähdään myötävaikuttavan työllisyyden kasvuun ja alueiden vetovoimaisuuteen. Selonteossa viitataan lisäksi erityisesti luovien alojen osuuteen talouden uudistumisessa ja ehdotetaan toimialoja tuettaviksi osana investointi- ja uudistuskokonaisuuksia. Edellä mainituista arvioista huolimatta alan tukeminen näkyy ohjelman toimenpidetasolla heikosti tai ei ollenkaan.

Selonteossa (s. 38) todetaan, että luovat alat ovat kärsineet koronasta eniten. Tästä huolimatta em. alat eivät juurikaan näy esimerkiksi konkreettisissa toimenpide-ehdotuksissa siten, että alan elpymistarve ja potentiaali tulevaisuuden kasvualana sen hyvine ja kestävine yhteiskunnallisine vaikutuksineen tulisivat huomioituiksi.

Luovien alojen ja tapahtumateollisuuden näkymättömyys elpymistoimissa ja kestäväen kehityksen edistämisessä on huolestuttavaa muun muassa siksi, koska mainitut alat muodostavat suuren

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

ja ennen kaikkea kasvavan talouden sektorin ja ne ovat tulevaisuuden aloja. Ne ovat monilta osin aineetonta sisällöntuotantoa ja sikäli aivan digitalisoitumisen ja vihreän kasvun ytimessä.

Kulttuuri-, taide- ja tapahtuma-alat kaipaavat myös huomattavasti nykyistä enemmän vientituokea. Maassamme on paljon esimerkiksi kansainvälisiä taiteilijoita, jotka ovat nostaneet Suomen muun maailman tietoisuuteen, mutta heidän toimintansa tukeminen ei selontekoon sisälly. On syytä korostaa myös kulttuuri- ja tapahtuma-alan laitosten ja tekijöiden merkitystä maakuntien elinvoimaisuuden kannalta.

Sivistysvaliokunta korostaa kulttuurin ja luovien alojen sekä yleisemminkin koko tapahtuma-alan, ml. liikunta ja urheilu, tehtyä painokkaampaa huomioimista osana kestävän kasvun ohjelmaa. Valiokunta viittaa vuotta 2021 koskevasta valtion talousarvioesityksestä antamaansa lausuntoon (SiVL 11/2020 vp, s. 13—21) uudistaen siinä esittämänsä ja tuo esille seuraavaa.

Luovat alat ja tapahtuma-ala työllistäjinä. Kulttuuri ja luovat alat ovat Suomessa keskisuuri ja työvoimainen ala, jonka osuus BKT:sta on noin 3,5 %. Ala työllistää 100 000—130 000 henkilöä. Se on alana suurempi kuin puuteollisuus, maatalous tai elintarviketeollisuus ja vain hieman pienempi kuin majoitus- ja ravitsemustoiminta. Kulttuurin toimialan osuus koko talouden arvonnäkökulmasta on 3,4 % ja osuus kulutusmenoista 4,4 %.

Asiantuntijalausunnon mukaan koko tapahtumateollisuus, johon kulttuuri ja luovat alat tapahtumien toteuttajina kuuluvat, työllistää lähes 200 000 työntekijää. Toimialalle on syntynyt vuosittain yli 100 uutta yritystä ja yli 1 000 vakituista työpaikkaa.

Koronapandemian vaikutukset suomalaisen luovan alan ja tapahtumateollisuuden toimintaan ovat olleet huomattavia. Pandemia liikkumis- ja muine rajoituksineen on vaikeuttanut alan tapahtumien ja tuotantojen järjestämistä ja tehnyt sen osin kokonaan mahdottomaksi. Matkustamisrajoitukset ovat vaikuttaneet kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön sekä vuorovaikutukseen taiteen ja kulttuurin aloilla. Pandemian vaikutukset ovat vaihdelleet taiteentalasta ja alojen toimintarakenteista riippuen.

Kokoontumisrajoitusten voimaantulo vaikutti ensiksi erityisesti aloihin, joissa kontaktit ja fyysinen läsnäolo ovat työskentelyn ja yleisön kohtaamisen edellytys. Näihin kuuluvat esittävät taiteet, kuten teatterit ja orkesterit, joiden toimintaa koronakriisi hankaloitti monin tavoin. Musiikin alalla konserttien, keikkojen ja muiden tapahtumien järjestäminen tuli rajoitusten myötä mahdottomaksi tai vaikeaksi. Audiovisuaalisen taiteen kuten elokuvan alalla kokoontumisrajoitukset vaikeuttivat tuotantojen toteuttamista ja esimerkiksi kuvausten järjestämistä. Näillä aloilla moni taide- ja kulttuurialan ammattilainen ei koronan ja sen aiheuttamien rajoitusten vuoksi voinut toimia ja tehdä työtään.

Koronaepidemian takia tapahtuma-alalla on ollut lomautettuna noin 10 000 henkilöä. Lisäksi jopa 136 000:n tilapäisesti työllistyvän mahdollisuudet alalla työskentelyyn jäivät vuonna 2020 toteutumatta. Esimerkiksi musiikkialan arvioidut menetykset vuonna 2020 olivat 254 miljoonaa euroa, näyttelijöiden menetykset 27 miljoonaa euroa ja kuvataiteilijoiden menetykset 24 miljoonaa euroa.

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

Elinkeinoon näkökulma. Taide ja kulttuuri ovat paitsi julkista palvelua niin yhä merkittävämmässä määrin elinkeino, joka ulottuu yhä enemmän muillekin sektoreille.

Tapahtumateollisuuden alkutuotteena ovat ihmisten väliset kohtaamiset. Näistä toimiala jalostaa tapahtumia eri formaateissa ja erilaisiin tuloksellisiin käyttötarkoituksiin ja luo mahdollisuuden aineettomaan kulutukseen. Kulttuurin ja tapahtuma-alan taloudelliset vaikutukset ilmenevät valtion, kuntien ja alueiden sekä yrittäjien, kolmannen sektorin ja itsenäisten toimijoiden työn tuloksena.

Suomalainen tapahtumateollisuus on ollut vahvassa ja kannattavassa kasvussa koko viimeisen vuosikymmenen ajan. Toimialan kokonaisarvo on kaksinkertaistunut viimeisen seitsemän vuoden aikana ollen 2,35 miljardia euroa vuonna 2019. Myös tapahtuma-alan globaalit kasvuluvut noudattavat samankaltaista trendiä.

Koronakriisin vuoksi tapahtuma-alan kokonaisarvosta on katoamassa viime vuoden osalta jopa 1,9 miljardia euroa. Toimiala voi patoutuneen kysynnän vuoksi ennakoida palautuvan vauhdikkaasti aiemmalle kasvu-uralle, jos alan yritysten toimintaedellytykset ja elpyminen päätetään turvata.

Tapahtumilla on taloudellista toimeliaisuutta laajasti edistävä vaikutus esimerkiksi matkailu-, ravintola- ja liikennealoilla. Suurtapahtumien kuluttajayleisöt sekä ammattimessujen ja kongressien kotimaiset ja kansainväliset liikematkailijat tuovat alueille vuosittain satojen miljoonien arvosta taloudellista lisäarvoa.

Hyvinvoinnin edistäminen. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu vahvasti esille taiteen, kulttuurin sekä liikunnan ja urheilun tärkeä merkitys ihmisten hyvinvoinnin tukemisessa ja siten myös sosiaali- ja terveydenhuollon menojen hillitsemisessä. Tämä yhteys on tunnistettu ja tunnustettu myös nyt käsiteltävänä olevassa selonteossa.

Kulttuurin, hyvinvoinnin ja demokratian välillä on vahva korrelaatio. Erityisesti kulttuuriosallistuminen lisää ihmisten toisiaan ja yhteiskuntaa kohtaan tuntemaa luottamusta, mikä on sosiaalisen kestokyvyn ja koheesion edellytys. WHO:n mittavan, näyttöihin perustuvan taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksia koskevan tutkimuskoonnin (Health Evidence Network -synteesiraportti 2019) perusteella voidaan vahvistaa, että taide ja kulttuuri ovat yhteydessä hyvinvointiin, terveyteen ja sosiaaliseen osallisuuteen.

Luovien alojen ja tapahtuma-alan merkityksen ja potentiaalin tulee näkyä toimenpiteinä. Luovien alojen ja tapahtumateollisuuden elpymistarpeita tulisi ymmärtää myös selonteossa kahdesta laajasta näkökulmasta. Ensinnäkin mainittujen alojen yhteiskunnallinen vaikutus on selonteon kuvausta laajempi kokonaisuus ulottuen aina työllisyydestä ja hyvinvointivaikutuksista yhteiskunnallisen vakauden ja koko yhteiskunnan luovuuden edistämiseen. Toiseksi alat koostuvat monipuolisesta joukosta toimijoita sisältäen esimerkiksi ammattitaiteilijat ja -urheilijat, moninaiset taidetta tekevät ja esittävät sekä liikunnan mahdollistavat yhteisöt, kulttuuritalot, taidelaitokset sekä urheiluhallit ja liikuntapaikat, museot, yhdistys- ja järjestötoimijat sekä alan yritykset.

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

Yleisenä huomiona valiokunta toteaa, että luovien alojen ja tapahtumateollisuuden edellä tässä lausunnossa kuvatut moninaiset mahdollisuudet kestäväen kasvun edistämiseksi tulee tunnistaa ja ottaa osaksi selonteon mukaisia suunnitelmallisia toimia. Tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisen rahoituksen kohdentamisineen tulee perustua harkintaan, jossa kiinnitetään huomiota siihen, että tehdyt valinnat tuovat lisäarvoa ja vaikuttavuutta kestäväen kasvuun.

Valiokunta katsoo, että painopisteessä 6 (Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen) kuvattu monialainen digitaalinen palvelukonsepti, johon sisältyy ohjaus erilaisiin asiakkaiden tarpeita vastaaviin palveluihin, kuten liikunta-, ravitsemus-, luonto- ja kulttuuripalveluihin sekä järjestöjen palveluihin, sekä kulttuuri- ja liikuntalähetteen toimintamallien laajentaminen ja vakiinnuttaminen, on tärkeä kokonaisuus, jolla tuetaan yksilöiden hyvinvoinnin ja yhteisön sosiaalisen eheyden vahvistumista.

Edellä todettu selonteon kirjaus osoittaa liikunnan ja kulttuurin sekä järjestötoiminnan tärkeän merkityksen hyvinvoinnin edistämisessä. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi kulttuuri- ja liikuntalähetteen vastaavat tarkoitustaan vain, jos näitä koskevia toimintoja ja palveluja järjestetään. Tämänkin vuoksi on erittäin tärkeää tukea kulttuurin ja liikunnan eri toimijoiden toiminnan mahdollisuuksia.

Taide, kulttuuri ja tapahtuma-alat muodostavat yhdessä avainalan kestäväen kehitykseen siirtymisessä. Esimerkiksi taiteen ja kulttuurin keinoin voidaan tukea kuluttajakäyttäytymisen välttämättömästä muutosta tavaroista palveluiden ja aineettoman kulutuksen suuntaan sekä osallistua monialaiseen, uutta ja luovaa ajattelua vaativaan innovointityöskentelyyn ja ongelmanratkaisuun. Ala tarvitsee nykyistä kestävämmän perustan: nykyinen voimakkaasti pirstoutunut rahoituskenttä ja itsensä monin eri tavoin työllistävien tekijöiden heikompi asema suhteessa palkansaajiin vaatii korjaustoimenpiteitä.

Suomen kestäväen kasvun ohjelman tarkoituksena on edistää pitkällä aikavälillä elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistumista. Tästä näkökulmasta selonteossa ei ole esitetty toimenpiteitä taiteen, kulttuurin ja tapahtuma-alan rakenteiden uudistamiselle. Tämän puutteen korjaaminen on valiokunnan mielestä tarpeellista tehdä esimerkiksi ottamalla edellä mainitut alat huomioon osana kestäväen infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistamisen painopistealuetta. Siinä on mahdollista asettaa tavoitteiksi vahvistaa taiteen ja kulttuurin elinkeinorakenteita, uudistaa alan julkisen palvelun rakenteita kestäviksi sekä kehittää alan toimijoiden sosiaaliturvaa kokonaisvaltaisella pitkän tähtäimen suunnitelmalla.

Asiantuntijalausunnossa on tuotu esille, että tapahtumateollisuutta koskevat toimialat ja lainsäädäntö hajautuvat eri hallinnonaloille. Kulttuurin ja urheilun toimialojen vastuu on opetus- ja kulttuuriministeriössä, liiketoimintalähtöiset tapahtumat, kuten messut ja kongressit sekä osa festivaaleista kuuluvat enemmän työ- ja elinkeinoministeriön toimialueelle. Ravi- ja muut eläintapahtumat ovat maa- ja metsätalousministeriön hallinnossa. Tapahtumiin olennaisesti liittyvää anniskelu- ja ravintolatoimintaa käsitellään sosiaali- ja terveysministeriössä, turvallisuuteen ja järjestyksenvalvontaan liittyvää lainsäädäntöä valmistellaan sisäministeriössä. Toimintojen jakautuminen eri hallinnonaloille aiheuttaa esimerkiksi tapahtuma-alalla ohjeistusten, määräysten ja

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

rahoituskanavien seuraamista eri tahoilta, mutta toisaalta se mahdollistaa esimerkiksi rahoituslähteiden monipuolisuuden.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että Suomen kestävä kasvun ohjelman rahoitusta käytetään luovien alojen alueellisiin ekosysteemipalveluihin, joita on esitetty myös Anne Brunilan johtaman Luovat alat Suomen talouden ja työllisyyden vahvistajina -työryhmän raportissa (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:18).

Valiokunta katsoo, että kestävä kasvun ohjelman toimenpiteitä valmisteltaessa on hyvä hyödyntää luovan talouden tiekarttaa (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:48). Siinä on nostettu esiin tarve löytää verkostoja ja toimintatapoja sekä mahdollisesti uusia politiikkatyövälineitä toimintaympäristön rakentamiseksi sellaiseksi, että luovat alat ja luovan talouden toiminta kasvavat ja kehittyvät osana talouttamme.

Sivistysvaliokunta painottaa, että kestävä kehityksen toimenpiteisiin varattavassa rahoituksessa otetaan huomioon Euroopan parlamentin 17.9.2020 julkaisemassa päätöslauselmassa komissiolle ja jäsenmaille kohdistama kehoitus (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0239_FI.html) suunnata kulttuurialalle ja luoville aloille niiden erityistarpeiden mukaisesti vähintään 2 prosenttia elpymis- ja palautumistukivälineen elvytysvaroista.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 4.2.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
jäsen Sanna Antikainen ps (osittain)
jäsen Marko Asell sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Sofia Vikman kok
varajäsen Saara Hyrkkö vihr
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen

valiokuntaneuvos Kaj Laine

**Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp
Eriävä mielipide 1**

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 1

Perustelut

Suomen kestävä kasvun ohjelmalla pyritään edistämään sekä nopeavaikutteista elpymistä että pitkällä aikavälillä välttämätöntä elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistamista. Ohjelman sisältämät uudistukset ja investoinnit vauhdittavat täten ilmastonmuutoksen torjuntaa, vahvistavat tuottavuutta ja talouden kasvupotentiaalia. Samaten ohjelman tarkoituksena on vahvistaa sosiaalista ja alueellista eheyttä sekä yhteiskunnan toipumista koronaviruskriisin kielteisistä vaikutuksista.

Osaamiseen ja tutkimukseen panostamalla tarkoituksena on nostaa talouden pitkän aikavälin kasvupotentiaalia. Tavoitteena on, että Suomi nousee omilla vahvuusaloillaan globaaliin eturintamaan. Tämä edellyttää laaja-alaista osaamistason nostoa, yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyön vahvistamista sekä tutkimus- ja innovaatioinfrastruktuurin vahvistamista.

Kestävä kasvun ohjelmaan liittyy kuitenkin monia asioita ja poliittisia linjauksia, joita perussuomalaiset eivät voi missään tilanteessa allekirjoittaa. EU:n elpymispaketti tulee maksamaan Suomelle 6,6 miljardia, joka on yli kaksi kertaa enemmän kuin saisimme omaan käyttöömme elpymisvälineestä.

Katsomme, että rahan käyttäminen EU:n sanelemien ehtojen mukaan, ja pääosin muiden jäsenmaiden hyväksi, ei palvele Suomen etua. Ohjelman perimmäisenä tavoitteena vaikuttaa olevan pysyvän velkaunionin luominen yhteisvaluutta euron ja etelän pankkien pelastamiseksi sekä verotusoikeuden myöntäminen EU:lle.

On erityisen käsittämätöntä, ettei hallitus esitä ohjelmalle minkäänlaisia vaikuttavuusarvioita Suomen osalta. Sinänsä hyvistä tavoitteista seuraa jatkuvia lisämenoja, vaikka tavoitteena tulisi sen sijaan olla julkisen talouden tasapaino ja verorasituksen pienentäminen. Velkaantuminen lamauttaa talouden, vajeet repeävät, eikä peruspalveluja kyetä enää turvaamaan.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 4.2.2021

Sanna Antikainen ps
Ari Koponen ps

**Valiokunnan lausunto SiVL 1/2021 vp
Eriävä mielipide 2**

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 2

Perustelut

Valtioneuvoston selonteolla Suomen kestävä kasvun ohjelmaksi (VNS 6/2020 vp) edistetään sekä nopeavaikutteista elpymistä että pitkällä aikavälillä välttämätöntä elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistumista. Kestävä kasvun ohjelma on tässä vaiheessa Suomen ehdotus komissiolle siitä, millä tavalla mahdollisen EU:n elpymisvälineen saantoa jaetaan eri kohteisiin. Mikäli eduskunta päätyy siihen, että elpymisvälineen käyttö hyväksytään, on koulutukseen ja tutkimukseen saatavaa osuutta kasvatettava suhteessa valtioneuvoston selonteossa esitettyyn.

Kokoomus esitti vaihtoehtobudjetissaan neljää periaatetta EU:n elpymisvälineen Suomen saannon kohdentamiseksi. Elpymisvälineen varat tulee keskittää kansallisesti vaikuttaviin hankkeisiin, resurssit tulee ohjata ensisijaisesti osaamistason nostamiseen, loput on kohdennettava vaikuttaviin, hyvin perusteltuihin TKI-hankkeisiin sekä varoilla tulee pyrkiä tukemaan elpymistä koronan aiheuttamasta kriisistä lyhyellä aikavälillä sekä pitkän aikavälin tuotantopotentiaalın kasvua.

Kokoomuksen mielestä valtaosa varoista tulee ohjata osaamisen kehittämiseen ja osaamistason nostamiseen ja merkittävien, hyvin perusteltujen TKI-hankkeiden edistämiseen sekä verotuksen alentamiseen, mikä tukee kasvua ja talouden markkinaehtoista uusiutumista.

Kokoomus kohdistaisi Suomen saannosta merkittävästi suuremman osan osaamistason nostamiseen. Kokoomuksen näkemyksen mukaan elpymisvälineen saannosta on suunnattava vähintään miljardi osaamisen, koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseen. Sivistysvaliokunnan lausunnossa ei ole esitetty osaamispanostusten kasvattamista verrattuna hallituksen selonteossa esitettyyn. Kokoomuksen valiokuntaryhmä katsoo, että entistä suurempi osa saannosta on suunnattava uutta luovaan ja osaamisperustaa vahvistavaan toimintaan. Lasten ja nuorten hyvinvointiin on panostettava ja muun muassa toteutettava terapiatarkoituksia.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 4.2.2021

Paula Risikko kok
Sari Multala kok
Sofia Vikman kok
Sari Tanus kd